

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht	TELEFOONNUMMER	+31652769492
		E-MAILADRES	karin.van.den.broek@provincie-utrecht.nl
DATUM	01-11-2022		
DOCUMENTNUMMER	UTSP-1399819799-1292	DOMEIN/OPGAVE	LLO
VAN	Karin van den Broek	TEAM	WEB
NUMMER PS	PS2022RGW	PORTEFEUILLEHOUDER	Sterk
BIJLAGEN	1. Scenario's voor besluitvorming over Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht 2. Veelgestelde vragen		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht (verder te noemen 'de stichting') heeft de ambitie de Utrechtse Heuvelrug en brede randzones te laten benoemen tot UNESCO Global Geopark. Om dit te realiseren, is steun van onder andere de provincies Utrecht en Noord-Holland nodig.

In de afgelopen periode is verkend welke vervolgstappen mogelijk zijn. Er zijn scenario's opgesteld die zorgvuldig zijn afgewogen. In hoofdlijnen gaat het om deze drie scenario's:

1. Provincie biedt ondersteuning op projectbasis aan de stichting, maar geen steun voor verwerven status UNESCO Global Geopark;
2. Principebesluit van GS voor een UNESCO Global Geopark. Inzetten van een (externe) verkenner/kwartiermaker om het tot stand komen van de status UNESCO Global Geopark nader te verkennen;
3. Geen verdere ondersteuning door de provincie aan de stichting.

Wij hebben besloten voor scenario 1 te kiezen. In deze brief lichten wij ons besluit nader toe. Ook hebben wij via een brief aan de stichting, de betrokken gemeenten, waterschappen en GS Noord-Holland dit besluit en de afweging die daaraan ten grondslag heeft gelegen nader toegelicht.

Inleiding:

Bij de vaststelling van de Omgevingsvisie in maart 2021 is door u een motie (nr. 18) over het geoparkinitiatief aangenomen. In deze motie heeft u aan ons gevraagd te onderzoeken wat de consequenties van een UNESCO Global Geopark zijn en hoe de provincie, in nauwe samenwerking met de provincie Noord-Holland, het burgerinitiatief Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht zou kunnen ondersteunen. Met dit besluit beschouwen wij de motie als afgehandeld.

Om de status UNESCO Global te verwerven, is de steun van de provincies essentieel. Het gaat hierbij onder meer om financiële en personele ondersteuning, en om het regelen van de ruimtelijke bescherming van de zogenaamde geosites. Meer informatie hierover is opgenomen in bijlage 2.

De Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht bestaat uit een groep gedreven vrijwilligers die voor de provincie belangrijke thema's (o.a. aardkundige waarden, cultuurhistorie, natuur en recreatie) op een enthousiaste manier met elkaar verbindt. Een overzicht van de activiteiten is te vinden op www.geopark-heuvelrug.nl. Er is een groot maatschappelijk draagvlak voor het geopark. Ruim 60 partijen, waaronder zes Utrechtse gemeenten en alle drie inliggende waterschappen, hebben een partnersverklaring ondertekend, waarin de intentie wordt uitgesproken de stichting waar mogelijk te steunen. Aan de andere kant stelt een UNESCO-traject ook eisen aan het gebied en daarmee aan de provincie, die goed gewogen moeten worden. Hierbij is het wel belangrijk om op te merken dat de geoparkstatus heel anders van karakter is dan de Werelderfgoedstatus (meer gericht op duurzame ontwikkeling en minder op conservering, zie bijlage 2).

Het geopark ligt zowel in de provincie Utrecht (circa 75%) als in de provincie Noord-Holland (circa 25%). Gedeputeerde Sterk en gedeputeerde Olthof van Noord-Holland hebben afgesproken in het proces naar besluitvorming samen op te trekken en te streven naar gelijke besluiten. Inmiddels heeft de provincie Noord-Holland aangegeven de ambitie het gebied voor te dragen als UNESCO Global Geopark niet te ondersteunen. Het Utrechtse deel van het gebied kan op zichzelf geen aanspraak maken op de status UNESCO Global Geopark. Er is dan geen sprake van een landschappelijke/geologische eenheid van stuwwal met waterrijke randzones. Het Nederlands Forum UNESCO Global Geoparks zegt hierover dat de nu voorliggende begrenzing logisch is, met een sterk inhoudelijk geologisch en (cultuur)landschappelijk aanbod (<https://www.unesco.nl/sites/default/files/inline-files/Nfugg-advies.pdf>).

Voor het maken van de bestuurlijke afweging was het belangrijk om te verkennen of de betrokken gemeenten en waterschappen ook echt eigenaarschap voor het UNESCO-traject op zich willen nemen. Het gaat daarbij om inhoudelijke betrokkenheid, personele inzet en financiën. Om dit in beeld te krijgen hebben de twee provincies een ambtelijke (juli) en een bestuurlijke (september) bijeenkomst georganiseerd. Ook zijn er schriftelijke reacties van waterschappen en gemeenten ontvangen. Conclusie is dat het eigenaarschap van gemeenten en waterschappen beperkt is. Ook als er steun is voor het initiatief, bijvoorbeeld blijkend uit het ondertekenen van de partnerovereenkomst, lijken deze overheden niet (automatisch) bereid structureel personele inzet en middelen ter beschikking te willen stellen.

Toelichting:

Ruimtelijke consequenties

In opdracht van de provincie Utrecht heeft advocatenkantoor Van Benthem en Keulen een onderzoek uitgevoerd naar de juridische consequenties van de status UNESCO Global Geopark. Van Benthem en Keulen geeft aan dat UNESCO voor geoparken geen nieuwe (juridische) beschermingscategorie vereist. Maar om de status van geopark te kunnen krijgen en behouden, moeten de beschermenswaardige onderdelen van een gebied, wij noemen dit de 'hotspots', echter wel juridisch bescherming genieten. Een gebied dat onvoldoende beschermd wordt, loopt (namelijk) het risico dat de status van geopark niet verkregen of behouden kan worden. De volledige conclusie van het onderzoek is opgenomen in bijlage 2.

Opmerking: Van Benthem en Keulen gebruikt de term 'hotspot', dit is hetzelfde als een geosite.

Meerwaarde en kosten

Een belangrijke, maar moeilijk te beantwoorden, vraag is hoe de meerwaarde van de status UNESCO Global Geopark zich verhoudt tot de (financiële) inspanningen. Bij de meerwaarde van de UNESCO-status kan gedacht worden aan:

- Instrument voor toeristische en recreatieve branding, zonering en sterke gebiedsmarketing. Het effect hiervan is moeilijk te voorspellen. Mogelijk kan er lokaal ook een ongewenste toename van recreatie en toerisme plaatsvinden;
- Toename zelfbewustzijn ("Michelinster voor het gebied") onder inwoners, en bevordering van de kennis over het complete verhaal van het gebied;
- Internationaal netwerk.

Op dit moment is er geen kostenraming gemaakt van de te verwachten kosten om te komen tot een UNESCO Global Geopark. Wel zijn er in bijlage 2 referentiebedragen opgenomen.

Keuze voor scenario 1

Wij hebben gekozen voor scenario 1 (provincie biedt ondersteuning op projectbasis aan de stichting, maar geen steun voor verwerven status UNESCO Global Geopark). Deze projecten zouden zich moeten richten op het vertellen van de aardkundige geschiedenis in relatie tot water, natuur en het cultureel erfgoed. Daarbij is het wenselijk dat de samenwerking met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug wordt gezocht.

In het onderstaande overzicht zijn de belangrijkste argumenten voor de keuze voor scenario 1 opgenomen:

Voor:

- In dit scenario wordt afgezien van de ambitie om de status UNESCO Global Geopark te verwerven. Het verwerven van deze status zou een aanzienlijke personele en financiële inzet vragen, terwijl de meerwaarde onduidelijk is en bij gemeenten en waterschappen het gevoel van urgentie om dit te ondersteunen ontbreekt.
- De Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht is sterk in het "vertellen van het verhaal" van het gebied en weet hier enthousiasme en draagvlak voor te creëren. In dit scenario kan deze dynamiek, als de stichting dat wil, bewaard blijven.
- Projecten van de Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht kunnen een bijdrage leveren aan diverse provinciale doelen ("Stad en land gezond", "Klimaatbestendig en waterrobuust", "Levend landschap, erfgoed en cultuur" en "Toekomstbestendige natuur en landschap" uit de Omgevingsvisie).
- Een UNESCO Global Geopark brengt veel verplichtingen en mogelijke beperkingen voor de lange termijn met zich mee. Ook al gaat het gebied niet op slot, UNESCO kan wel een stem krijgen in (ruimtelijke) keuzes in delen van het gebied. In dit scenario blijven de positieve elementen overeind, zonder dit risico.
- Dit scenario is in lijn met het standpunt van de provincie Noord-Holland. Een gelijk besluit van beide provincies is wenselijk.

Tegen:

- Dit scenario gaat tegen de wens van de stichting in. Gedeputeerde Sterk heeft contact opgenomen met de stichting om het GS-besluit nader toe te lichten.

Een compleet overzicht van de kenmerken van de drie scenario's en de voor- en nadelen is opgenomen in bijlage 1.

Financiële consequenties:

Eén van de projecten die de Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht in voorbereiding heeft, maar waarvoor de financiering nog niet rond is, is de uitgave van een boek over het geoparkgebied. Indien gekozen wordt voor scenario 1 (ondersteuning op projectbasis) kan hiervoor, als de stichting dit wil, circa €10.000 vrijgemaakt worden. Dit is conform een eerdere vraag van de stichting. Budget is hiervoor beschikbaar vanuit structureel budget uit kostenplaats prio Ondergrond, dat onderdeel is van beleidsdoel 3.3. "Het bodem- en grondwatersysteem is schoon en robuust" en kan worden verstrekt middels een begrotingssubsidie.

Vervolgprocedure / voortgang:

De Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht, de colleges van de Utrechtse waterschappen en gemeenten, die in het beoogde geopark gebied liggen, en de provincie Noord-Holland zijn per brief geïnformeerd over het besluit van GS.

Gedeputeerde Sterk heeft met de voorzitter van de Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht en de directeur/bestuurder van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug gesproken over het vervolg. In dat gesprek is door de gedeputeerde voorgesteld te komen tot een vorm van samenwerking tussen de stichting en het Nationaal Park. Daar is positief op gereageerd en afgesproken dat zij gezamenlijk met een voorstel voor samenwerking komen. Zij zullen daarbij aangeven welke ondersteuning van de provincie zij wenselijk achten.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen